

**Medezeggenschap en de WOR;
onderzoek naar afspraken in cao's, 2023**

datum Oktober 2023

Colofon

Projectnaam	
Projectnummer	
Versienummer	1
Onze referentie	
Projectleiders	
Contactpersoon	mevr. N.Y. Kuiper Wetenschappelijk Medewerker dgw-uaw-postbuscaoonderzoek@minszw.nl Directie Uitvoeringstaken Arbeidsvoorwaardenwetgeving Afdeling CAO-onderzoek en Beleidsinformatie
Bijlagen	
Auteur	N. Kuiper

Inhoud

Colofon—2
Samenvatting—4

1 Inleiding—6

- 1.1 Aanleiding—6
- 1.2 Medezeggenschapsorganen—6
- 1.3 Onderzoeksvragen—7
- 1.4 Aanpak—7
- 1.5 Leeswijzer—8

2 Medezeggenschap—9

3 Ondernemingsraad—11

- 3.1 Instelling van de OR—11
- 3.2 Informatieverstrekking aan de OR—11
 - 3.2.1 Informatie resultaten onderneming—12
 - 3.2.2 Informatie personeels- en sociaal beleid—12
 - 3.2.3 Informatie specifieke onderwerpen/situaties—13
- 3.3 Facilitering van OR-werk—13
 - 3.3.1 Verlof voor OR-werk—14
 - 3.3.2 Verlof voor OR-scholing—14
 - 3.3.3 Voorzieningen/budget—15
 - 3.3.4 Ambtelijk secretaris—15
 - 3.3.5 Andere afspraken—15
- 3.4 Bevoegdheden van de OR—16
 - 3.4.1 Adviesrecht—17
 - 3.4.2 Instemmingsrecht—17
 - 3.4.3 Delegatie—18
 - 3.4.4 Verdere bevoegdheden—19
- 3.5 Bescherming van (ex) OR-leden—21
- 3.6 Taakverdeling tussen de OR en de vakbondsvertegenwoordiging—22
- 3.7 Resultaten OR samengevat—23

4 Personeelsvertegenwoordiging / Personeelsvergadering—24

- 4.1 Instelling PVT/ organisatie PV—24
- 4.2 Informatieverstrekking aan de PVT/PV—25
- 4.3 Facilitering van PVT-werk—25
- 4.4 Bevoegdheden van de PVT/PV—26
- 4.5 Bescherming van PVT-leden—26
- 4.6 Resultaten PVT/PV samengevat—27
- Bijlage 1 Onderzochte cao's—29
- Bijlage II Resultaten naar economische sector—33
- Bijlage III Resultaten naar soort cao—36

Samenvatting

Onderzocht is in hoeverre cao's afspraken bevatten over medezeggenschap en medezeggenschapsorganen. De wettelijke basis voor dergelijke afspraken is de Wet op de ondernemingsraden (WOR). De WOR bevat bepalingen over de instelling, samenstelling, werkwijze en bevoegdheden van de ondernemingsraad (OR) en, in geval van kleinere ondernemingen, de personeelsvertegenwoordiging (PVT) en de personeelsvergadering (PV).

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van de standaardsteekproef van SZW, bestaande uit 105 reguliere bedrijfstak- en ondernemings-cao's, tezamen van toepassing op bijna 5 miljoen werknemers.

Ondernemingsraad

De term OR komt in bijna alle onderzochte cao's wel een keer voor. In 8% van de cao's wordt afgeweken van het minimum aantal werknemers (50) voor de instelling van een OR. Het gaat hier m.n. om cao's uit de sector zorg, waarin is afgesproken dat de werkgever verplicht is een OR in te stellen vanaf 35 werknemers.

De werkgever is verplicht bepaalde soorten informatie aan de OR te verstrekken. In 60% van de cao's zijn hier afspraken over gemaakt. Het betreft vooral informatie over personeels- en sociaal beleid, en in mindere mate informatie over de resultaten van de onderneming of specifieke onderwerpen.

In de WOR is geregeld hoe het OR-werk door de werkgever moet worden gefaciliteerd. Afspraken hierover zijn in 27% van de cao's aangetroffen. De meest voorkomende faciliteit is verlof voor het OR-werk; andere afspraken betreffen verlof voor OR-scholing en (kantoor)voorzieningen/budget. Het faciliteren door het aanbieden van een ambtelijk secretaris is niet in de WOR geregeld; in zeven cao's (waarvan vijf uit de sector zorg) is wel sprake van dergelijke ondersteuning.

De OR heeft adviesrecht ten aanzien van een aantal bedrijfseconomische aspecten en instemmingsrecht ten aanzien van een aantal bedrijfsorganisatorische onderwerpen en personeelsaangelegenheden. Bijna alle cao's hebben afspraken over het instemmingsrecht en ruim de helft ook over het adviesrecht. In een derde van de cao's is daarnaast sprake van delegatie van bevoegdheden aan de OR, dat wil zeggen dat er ruimte is voor maatwerk of eigen bedrijfs-/ondernemingsregelingen.

Naast de wettelijke bevoegdheden is nagegaan of er in de cao's verdere bevoegdheden aan de OR zijn toegekend met betrekking tot actuele maatschappelijke thema's. Een van die thema's is het benoemen van leden van de Raad van Toezicht of Commissarissen; in 10 cao's (waarvan acht in de sector zorg) is vastgelegd dat de OR hier adviesrecht heeft.

De WOR biedt bescherming aan OR-leden tegen benadeling tijdens hun loopbaan en het BW biedt bescherming tegen ontslag. Afspraken over een of beide typen bescherming komen in 19% van de cao's aan de orde.

Personeelsvertegenwoordiging

In bijna de helft van de onderzochte cao's is naast de OR ook sprake van een PVT. Dit is alleen het geval in bedrijfstak-cao's, niet in ondernemings-cao's. In 3% van de cao's wordt afgeweken van het minimum aantal werknemers (10) voor de instelling van een PVT. De meeste afspraken over de PVT betreffen de bevoegdheden (38% van de cao's), en dit gaat in de meeste gevallen alleen om instemmingsrecht.

Personeelsvergadering

In een vijfde van de cao's is naast OR en PVT ook sprake van een PV. Voor zover er afspraken zijn gaan die met name over het instemmingsrecht van de PV.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Bijna alle grotere collectieve arbeidsovereenkomsten (cao's) bevatten een of meer afspraken op het gebied van werknemersvertegenwoordiging, zo blijkt uit cao-onderzoek van SZW uit 2006.¹

De wettelijke basis voor afspraken over werknemersvertegenwoordiging, ook wel medezeggenschap genoemd, is de Wet op de ondernemingsraden (WOR). De WOR bevat bepalingen over de instelling, samenstelling, werkwijze en bevoegdheden van de ondernemingsraad (OR) en, in geval van kleinere ondernemingen, de personeelsvertegenwoordiging (PVT) en de personeelsvergadering (PV). In 2023 is november wederom uitgeroepen tot Maand van de Medezeggenschap, een maand waarin extra aandacht wordt gevraagd voor de positie die medezeggenschap inneemt in organisaties. Voor SZW is dit aanleiding om het onderzoek naar cao-afspraken over werknemersvertegenwoordiging/ medezeggenschap te actualiseren, en daarbij in het bijzonder te kijken naar afspraken die verder gaan dan het wettelijk bepaalde. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een bredere invulling van het advies- en/of instemmingsrecht, een grotere rol van de OR bij maatschappelijke thema's of ruimere afspraken over scholing en faciliteiten voor OR-leden.

1.2 Medezeggenschapsorganen

De WOR onderscheidt drie soorten medezeggenschapsorganen, afhankelijk van de grootte van de onderneming. Alle ondernemingen met 50 of meer werknemers zijn verplicht om een ondernemingsraad in te stellen (art. 2 WOR). Bij cao kan bepaald worden dat ondernemingen met minder dan 50 werknemers eveneens verplicht zijn een OR in te stellen. Ondernemingen met 10-50 werknemers hoeven geen OR te hebben maar zijn in plaats daarvan verplicht om een personeelsvertegenwoordiging in te stellen, als de meerderheid van de werknemers dat wil (art. 35c WOR). De PVT kan vrijwillig worden ingesteld in ondernemingen met minder dan 10 werknemers. Bedrijven met 10-50 werknemers waar geen OR of PVT is ingesteld moeten ten minste twee keer per jaar een personeelsvergadering houden (art. 35b WOR). Daarnaast is de ondernemer verplicht een PV te houden wanneer een kwart van het personeel een met redenen omkleed verzoek daartoe doet.

Niet alle ondernemingen vallen onder de werkingssfeer van de WOR. Conform de bepalingen van art. 53 t/m 53c is deze wet niet van toepassing op de werknemers van o.a. een aantal onderwijs- en zorginstellingen, het Ministerie van Defensie en een specifieke groep ambtenaren. Voor deze werknemers is de medezeggenschap elders geregeld.

Naast een wettelijk ondersteunde structuur voor werknemersvertegenwoordiging in de onderneming, bestaat er ook de zelf georganiseerde werknemersvertegenwoordiging, aangeduid met de term vakbondswerk in de onderneming. Hierover is recent een onderzoeksrapport van SZW verschenen.² In het onderhavige onderzoek komt vakbondswerk alleen ter sprake als er cao-afspraken zijn waarin sprake is van een taakafbakening tussen vakbonden en de OR.

¹ Werknemersvertegenwoordiging in de onderneming (2005); Een cao-onderzoek naar afspraken m.b.t. medezeggenschap en vakbondswerk in de onderneming; SZW, 2006.

² Faciliteiten voor vakbondswerk; cao-onderzoek 2022; SZW, 2023.

1.3 Onderzoeksvragen

De hoofdvraag van het onderzoek luidt: Welke afspraken worden er in cao's gemaakt over medezeggenschap?

Aan de hand van onderstaande deelvragen is het onderzoek verder vormgegeven:

1. Medezeggenschap
 - a. Is er in de cao sprake van het begrip medezeggenschap?
 - b. Zo ja, wordt er iets gezegd over het belang van medezeggenschap?
2. Ondernemingsraad
 - a. Zijn er cao's die een afwijkend minimum aantal werknemers hanteren voor de instelling van een OR?
 - b. Wat is er afgesproken over informatieverstrekking aan de OR?
 - c. Welke faciliteiten worden ter beschikking gesteld aan de OR-leden (verlof, scholing, voorzieningen)?
 - d. Wat is vastgelegd over de bevoegdheden van de OR (adviesrecht, instemmingsrecht, regelingen op bedrijfsniveau, verdere bevoegdheden)?
 - e. Is de bescherming van OR-leden geregeld?
 - f. Zijn er afspraken over de taakverdeling tussen de OR en de vakbonden?
3. Personeelsvertegenwoordiging en Personeelsvergadering
 - a. Zijn er cao's die een afwijkend minimum aantal werknemers hanteren voor de instelling/organisatie van een PVT/PV?
 - b. Wat is er afgesproken over informatieverstrekking aan de PVT/PV?
 - c. Welke faciliteiten worden ter beschikking gesteld aan de PVT?
 - d. Wat is vastgelegd over de bevoegdheden van de PVT/PV?
 - e. Is de bescherming van PVT-leden geregeld?

1.4 Aanpak

Voor dit onderzoek is de standaardsteekproef van SZW gebruikt, bestaande uit 108 reguliere cao's, tezamen van toepassing op 5 miljoen werknemers. De steekproef bestaat uit bedrijfstakcao's van toepassing op 8.000 of meer werknemers en ondernemingscao's van toepassing op 2.000 of meer werknemers. De werknemers onder de steekproefcao's vormen 85% van het totaal aantal werknemers werkend onder een cao. Daarmee is de steekproef representatief naar percentage werknemers. De peildatum is 1-5-2023 (d.w.z. dat de cao's op die datum looptijd hadden).

De steekproef omvat drie cao's die niet onder de werkingssfeer van de WOR vallen (Primair onderwijs, Voortgezet onderwijs, Defensie), deze cao's worden niet in de analyses betrokken.

Vier steekproefcao's vallen onder de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW), namelijk Middelbaar Beroepsonderwijs, Hoger Beroepsonderwijs, Nederlandse Universiteiten en Universitair Medische Centra. Op basis van de WHW kunnen deze instellingen ervoor kiezen om een OR in te stellen (waarin alleen personeel zit) en dan is de WOR van toepassing op de OR. Deze cao's worden wel in de analyses betrokken.

In de analyses wordt waar zinvol onderscheid gemaakt naar economische sector. Hierbij wordt de sector overige dienstverlening (22 cao's in onderzoek) soms onderverdeeld in de volgende sub sectoren: overheid (6 cao's), onderwijs (3 cao's), zorg (11 cao's) en overige (2 cao's).

Tabel 1.1 toont de verdeling van de aantallen steekproefcao's/werknemers in het onderzoek en de aantallen cao's/werknemers in totaal over de economische sectoren.

Tabel 1.1 Aantal cao's en werknemers in het onderzoek en in totaal, naar economische sector (1-1-2023)

economische sector	onderzoek		totaal aantal	
	cao's	werknemers	cao's	werknemers
landbouw en visserij	3	108.500	12	128.700
industrie	20	595.000	275	778.900
bouwnijverheid	4	276.500	16	298.800
handel en horeca	20	1.191.500	75	1.326.400
vervoer en communicatie	16	318.900	84	363.100
zakelijke dienstverlening	20	310.900	98	608.500
overige dienstverlening	22	1.852.000	107	2.413.000
totaal	105	4.653.300	667	5.917.3001

Bijlage I bevat een overzicht van de in het onderzoek betrokken cao's, met een aantal belangrijke kenmerken.

Naast economische sector kan ook onderscheid worden gemaakt naar type sector (markt, overheid, zorg) of soort cao (ondernemings- of bedrijfstak-cao). De resultaten worden gerapporteerd naar aantal en percentage steekproefcao's en percentage werknemers onder cao waarvoor de verschillende afspraken gelden. Ter illustratie van de resultaten worden relevante passages uit de cao's vermeld. De WOR is van kracht, ongeacht de afspraken in cao's. Wel kan het aantal en de inhoud van de afspraken een indicatie zijn van het belang dat aan medezeggenschap wordt gehecht. Vooral interessant is of de afspraken conform de WOR zijn of dat zij extra rechten en bevoegdheden aan het medezeggenschapsorgaan verlenen.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat over medezeggenschap in het algemeen, wordt er in cao's aandacht besteed aan (het belang van) medezeggenschap (deelvraag 1)? Hoofdstuk 3 gaat over het medezeggenschapsorgaan ondernemingsraad (deelvraag 2) en hoofdstuk 4 over de medezeggenschapsorganen personeelsvertegenwoordiging en personeelsvergadering (deelvraag 3). Bijlage I geeft een overzicht van de onderzochte cao's. Bijlage II bevat tabellen met de belangrijkste resultaten naar economische sector en Bijlage III naar soort cao.

2 Medezeggenschap

Alvorens naar afspraken over de verschillende medezeggenschapsorganen te kijken is het interessant om na te gaan of het begrip medezeggenschap of medezeggenschapsorgaan in de cao is vermeld. Dit blijkt in bijna driekwart van de onderzochte cao's het geval te zijn, betrekking hebbend op 81% van de werknemers.

Analyse naar economische sector laat zien dat cao's uit de sector overige dienstverlening (overheid, onderwijs, zorg) iets vaker het begrip medezeggenschap(orgaan) bevatten dan cao's uit andere sectoren.³

Als onderscheid wordt gemaakt naar soort cao blijkt dat bedrijfstakcao's iets vaker deze termen bevatten dan ondernemingscao's (resp. 78 en 63%).

De term kan in de begrippenlijst van een cao voorkomen:

"Vertegenwoordigend overleg: Algemene term voor alle vormen en gremia van de medezeggenschap, zoals de Raad van Medewerkers." (ABN-AMRO)

Meestal wordt de term medezeggenschap echter gebruikt om het fenomeen aan te duiden, zonder dat expliciet wordt aangegeven welk type orgaan van toepassing is:

"Op ondernemingsniveau kunnen afspraken over vakantieplanning worden gemaakt met de medezeggenschap." (Grafimedia)

In bijna een kwart van de cao's (39% van de werknemers) wordt ingegaan op het belang van medezeggenschap. Dit kan heel summier zijn, maar ook wat uitgebreider. Van beide een voorbeeld.

"De werkgever bevordert de medezeggenschap van werknemers in het bedrijf." (Zwembaden)

*"Zeggenschap, invloed en mee-spraak
Medewerkers worden betrokken bij veranderingen in de organisatie die van invloed zijn op de organisatie van het werk of de inhoud van het vak. Cao-partijen ontwikkelen programma's en instrumenten om, bovenop de wettelijk geregelde (mede)zeggenschap, de (zorg)professional door middel van 'mee-spraak' hierbij te faciliteren." (VVT)*

Het bevorderen van de medezeggenschap kan behoren tot de taken van een sociaal fonds van de sector. In de cao's van de Metaal en Techniek en de cao van het Hoveniersbedrijf zijn bepalingen hieromtrent aangetroffen:

*"2. De stichting <Sociaal Fonds Metaal en Techniek> heeft ten doel het financieren en subsidiëren van activiteiten die gericht zijn op het in sociaal opzicht optimaal functioneren van de Metaal en Techniek. Activiteiten zijn het bevorderen van: (...)
f. het verrichten van werkzaamheden ten behoeve van de bevordering van goede arbeidsomstandigheden en medezeggenschap in de Metaal en Techniek." (cao's Metaal en Techniek)*

³ De sector landbouw scoort ook hoog, 100%, maar dit betreft slechts drie cao's.

"Protocol II OR-platform

Partijen streven ernaar jaarlijks een project in te dienen ten laste van het B-deel van de cao voor de agrarische en aanverwante sectoren inzake Sociaal Fonds Colland Arbeidsmarkt ter financiering van het OR-platform."
(Hoveniersbedrijf)

3 Ondernemingsraad

De term 'ondernemingsraad' komt in bijna alle cao's wel minstens een keer voor, namelijk in 103 van de 105 onderzochte cao's (98% van de cao's; 99% van de werknemers). Er zijn twee uitzonderingen. De ABN-AMRO hanteert andere termen, zoals het voorbeeld in hoofdstuk 2 al liet zien. De Raad van Medewerkers is in feite de Centrale Ondernemingsraad van de bank en het Medezeggenschapsberaad is de OR. In de cao Apotheken komen de termen werknemersvertegenwoordiging of medezeggenschap(orgaan) of OR niet voor.

3.1 Instelling van de OR

Volgens artikel 2 van de WOR is een werkgever verplicht om een OR in te stellen bij 50 of meer werknemers. Cao-partijen kunnen echter met elkaar overeenkomen om deze grens te verlagen. Dit is in acht van de onderzochte cao's aan de orde (8% van de cao's; 18% van de werknemers).

Tabel 3.1 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over minimum aantal werknemers voor instelling van OR (n=105)

Minimum aantal werknemers	Aantal cao's	Percentage werknemers
10 werknemers	1	<1
35 werknemers	6	16
Andere afspraak	1	2
Totaal	8	18

In de cao Woondiensten (zakelijke dienstverlening) is het minimum op tien werknemers gesteld:

"De werkgever stelt in het belang van het goed functioneren van zijn onderneming een OR in als in zijn onderneming in de regel ten minste tien werknemers werken."

In zes cao's is het minimum aantal werknemers gesteld op 35; het betreft vijf cao's uit de sector zorg en een uit de sector overheid.

De cao Kinderopvang (ook sector zorg) bevat een afwijkende bepaling:

"In afwijking van het bepaalde in artikel 2, lid 1 van de WOR blijft bij de werkgever die een onderneming in stand houdt waarin in de regel minder dan 50 werknemers werkzaam zijn en waar op 30 april 2008 een OR is ingesteld de instellingsplicht van een OR in stand."

3.2 Informatieverstrekking aan de OR

De ondernemer is verplicht gegevens te verstrekken aan de OR, mondeling of schriftelijk, gevraagd en ongevraagd, zowel ter bespreking van de algemene gang van zaken in de onderneming als in geval van specifieke situaties.

Er worden drie soorten gegevens onderscheiden:

1. Algemene gegevens omtrent de werkzaamheden en de resultaten van de onderneming (bijv. financiële gegevens en jaarrekeningen); minstens twee keer per jaar (art. 31a WOR). Dit betreft tevens informatie over de bedrijfseconomische aangelegenheden waarin de OR adviesrecht heeft.
2. Algemene gegevens inzake de aantallen en de verschillende groepen van de in de onderneming werkzame personen, en het ten aanzien van die personen

gevoerde sociale beleid (bijv. sociaal jaarverslag); minstens een keer per jaar (art. 31b WOR). Dit betreft ook informatie over de sociale/personele aangelegenheden waarin de OR instemmingsrecht heeft.

3. Informatie over specifieke onderwerpen in specifieke situaties, bijv. wijziging in rechtsvorm, fusie, reorganisatie en nieuwe investeringen (art. 30 WOR).

In 63 van de onderzochte cao's zijn afspraken aangetroffen over een of meerdere typen informatie (60% van de cao's; 69% van de werknemers). Tabel 3.2 laat zien om welke typen informatie het gaat.

Tabel 3.2 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over informatieverstrekking aan de OR (n=105)

Type informatie	Aantal cao's	Percentage werknemers
Resultaten onderneming		
• Ja, cf WOR	1	1
• Ja, anders	11	15
Personeels- en sociaal beleid		
• Ja, cf WOR	25	31
• Ja, anders	23	24
Specifieke onderwerpen/situaties	28	25
Totaal	63^x	69

^x Het totaal is ongelijk aan de som van de afspraken omdat een cao meerdere afspraken kan hebben.

3.2.1 Informatie resultaten onderneming

Uit tabel 3.2 blijkt dat in 12 cao's (11% van de onderzochte cao's; 16% van de werknemers) afspraken zijn aangetroffen over het verstrekken van informatie over de resultaten van de onderneming. Cao's uit de sector industrie scoren hier naar verhouding het hoogst. In één cao zijn de afspraken gekwalificeerd als conform WOR, omdat er sprake is van twee keer per jaar:

"Medezeggenschap en bestuurder spreken elkaar 2 keer per jaar over de gang van zaken in de onderneming aan de hand van het (half-) jaarverslag en het maatschappelijk jaarverslag." (RABOBANK)

In de andere 11 cao's wordt geen of een andere frequentie genoemd en/of betreft het niet de algemene gang van zaken m.b.t. de resultaten van de onderneming, maar gaat het om informatie over deelonderwerpen (bijv. gebruik van uitzendbureaus of investeringen en overheidssubsidies die van belang zijn voor de werkgelegenheid).

3.2.2 Informatie personeels- en sociaal beleid

Afspraken over het verstrekken van informatie over personeels- en sociaal beleid komen in 48 cao's voor (46% van de onderzochte cao's; 55% van de werknemers). Ondernemingscao's bevatten vaker dergelijke afspraken dan bedrijfstakcao's (resp. 53 en 41%).

In 25 cao's zijn deze afspraken gekwalificeerd als conform WOR, omdat er sprake is van een frequentie van 1 keer per jaar, een verwijzing naar artikel 31b van de WOR, een sociaal/maatschappelijk jaarverslag en/of een uitvoerige opsomming van onderdelen van het sociaal beleid. Een voorbeeld:

"Onverminderd het bepaalde in de WOR verstrekt de werkgever daartoe tenminste eenmaal per jaar aan de OR feitelijke gegevens over het gevoerde

beleid ten aanzien van: werving, selectie, aanstelling, introductie, opleiding, vorming, loopbaanbegeleiding, bevordering, beloning en ontslag van de in de onderneming werkzame werknemers. Voorts verstrekt de werkgever aan de OR tenminste eenmaal per jaar feitelijke gegevens over de wijze waarop maatregelen op het gebied van gezondheid, veiligheid en hygiëne in de onderneming geëffectueerd worden.” (Openbaar Vervoer)

In de overige 23 cao's wordt soms een andere of geen frequentie genoemd, maar meestal gaat het om informatie over deelonderwerpen van het sociaal beleid, bijvoorbeeld de behandeling van klachten, de verzuimregistratie of de inzet van oproepkrachten.

3.2.3 Informatie specifieke onderwerpen/situaties

Tot slot blijkt uit tabel 3.2 dat 28 cao's (27% van de onderzochte cao's; 25% van de werknemers) afspraken bevatten over informatieverstrekking over specifieke onderwerpen/situaties. Een voorbeeld:

"De werkgever informeert de eventuele OR over:
- zijn voorgenomen besluit tot fusie, bedrijfsoverdracht of -sluiting,
- de redenen daarvoor,
- de te verwachten gevolgen voor de werknemers en
- de maatregelen die hij naar aanleiding daarvan van plan is te nemen.”
(Bouw en Infra)

3.3 Facilitering van OR-werk

De artikelen 15, 17, 18 en 22 van de WOR regelen de facilitering van OR-werk binnen de onderneming. Bij facilitering van werkzaamheden kan worden gedacht aan (betaald) verlof voor OR-activiteiten of OR-scholing, maar ook aan bepalingen omtrent het verlenen van (kantoor)voorzieningen.

Hieronder een overzicht hoe deze onderwerpen in de WOR zijn geregeld:

- Facilitering van OR-werk in het algemeen (art. 18 lid 3 WOR):
Ten minste 60 uur per jaar voor OR-werk exclusief scholing.
- Facilitering van OR-scholing (art. 15 en 18 WOR):
De normgrens is afhankelijk van de functie van de medewerker binnen de OR; OR-leden (5 dagen per jaar), leden van de OR-commissie (3 dagen per jaar) en OR-leden die tevens lid van de OR-commissie zijn (8 dagen per jaar).
- Het bieden van faciliteiten als (kantoor)voorzieningen (art. 17 WOR):
Het recht om gebruik te maken van kantoorvoorzieningen voor zover nodig voor de uitoefening van de taak van de OR.
- Het verlenen van budget voor OR-werkzaamheden (art. 22 WOR):
De kosten die redelijkerwijs noodzakelijk zijn voor de vervulling van de taak van de OR en de commissies hiervan komen ten laste van de ondernemer.

Van deze onderwerpen is nagegaan of de cao's afspraken hieromtrent bevatten, en zo ja, of deze conform de WOR zijn of daarvan afwijken (ruimer zijn of in algemene termen beschreven).

Het faciliteren van het OR-werk door middel van het aanbieden van een ambtelijk secretaris is niet in de WOR geregeld. In de cao's is nagegaan of cao-partijen toch hebben afgesproken om dergelijke secretariële ondersteuning aan de OR-leden te verschaffen.

Verder is onderzocht of er afspraken zijn met betrekking tot faciliteiten die niet expliciet in de WOR zijn vastgelegd: verplichting tot het maken van afspraken over

faciliteiten, over de werkdruk van OR-leden, over vervanging van OR-leden, over het mislopen van toeslagen door OR-leden, over communicatie met de achterban en over een verplicht scholingsplan voor OR-leden.

In 28 cao's (27% van de onderzochte cao's; 38% van de werknemers) zijn afspraken over een of meerdere typen faciliteiten gevonden. Tabel 3.3 toont welke faciliteiten het betreft.

Tabel 3.3 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over facilitering van OR-werk (n=105)

Type faciliteit	Aantal cao's	Percentage werknemers
Verlof voor OR-werk		
• Ja, cf WOR (min. 60 uur per jaar)	1	<1
• Ja, meer uren dan WOR	6	9
• Ja, aantal uren niet gespecificeerd	13	17
Verlof voor OR-scholing		
• Ja, cf WOR (5 dagen per jaar)	3	1
• Ja, aantal dagen niet gespecificeerd	7	12
Voorzieningen/budget	4	2
Ambtelijk secretaris	7	12
Andere afspraken	14	26
• Overeenkomst faciliteiten	4	
• Werkdruk	-	
• Bezetting/vervanging	6	
• Toeslagen	2	
• Communicatie achterban	5	
• Scholingsplan	-	
Totaal	28*	38

* Het totaal is ongelijk aan de som van de afspraken omdat een cao meerdere afspraken kan hebben.

3.3.1 Verlof voor OR-werk

Twintig van de onderzochte cao's bevatten afspraken over verlof voor OR-werk (26% van de werknemers). Deze afspraken zijn vooral aangetroffen in cao's uit de sector overige dienstverlening (zorg, onderwijs, overheid; 59% van deze cao's heeft een afspraak over verlof). Eén keer is de bepaling conform de WOR (minimaal 60 uur per jaar) en in zes cao's is een hoger aantal uren afgesproken (variërend van 75 tot zo'n 200 uur per jaar). In de overige 13 cao's is het aantal uur niet gespecificeerd. Een voorbeeld van deze laatste:

*"Vergader- en scholingsuren OR
De uren die een OR-lid besteedt aan vergaderingen van de OR, van commissies van die raad en aan scholing, worden in het arbeids- en rusttijdenpatroon opgenomen en maken deel uit van de overeengekomen arbeidsduur." (Ziekenhuizen)*

3.3.2 Verlof voor OR-scholing

In tien van de onderzochte cao's is een afspraak over scholing voor OR-leden opgenomen. Drie keer is het aantal dagen 5 per jaar, conform de WOR, en in de andere zeven cao's is geen aantal genoemd. Zie het bovenstaande voorbeeld uit de cao Ziekenhuizen. Ook hier bevatten cao's uit de sector overige dienstverlening naar

verhouding de meeste afspraken (in 23% van de cao's). In geen enkele cao is een verplichting tot het maken van scholingsafspraken (bijv. een scholingsplan) aangetroffen.

3.3.3 Voorzieningen/budget

Afspraken over het gebruik maken van (kantoor)voorzieningen of het ter beschikking stellen van budget door de werkgever zijn in vier cao's gevonden. Een voorbeeld:

"De OR, en indien van toepassing haar commissies, kunnen gebruik maken van de bij de werkgever aanwezige voorzieningen voor zover zij deze voor de uitoefening van hun taak nodig hebben." (St. Wageningen Research)

3.3.4 Ambtelijk secretaris

In zeven cao's (waarvan zes uit de sector overige dienstverlening) is sprake van een ambtelijk secretaris ter ondersteuning van de OR-leden. Het gaat in de meeste gevallen om twee uur per week per zetel:

"De (centrale) OR heeft recht op ambtelijke ondersteuning van 2 uur per week per ondernemingsraadzetel." (Sanquin)

3.3.5 Andere afspraken

Tot slot zijn er 15 cao's waarin (ook) een of meer afspraken over faciliteiten voorkomen die niet in de WOR zijn geregeld. Vier hiervan hebben betrekking op het maken van afspraken over faciliteiten. De cao Hoger Beroepsonderwijs bevat bijvoorbeeld het volgende artikel:

*"Artikel V-5 Afspraken faciliteiten
Bij de start van iedere zittingstermijn maken bestuur en Medezeggenschapsraad afspraken over de faciliteiten en leggen deze vast in het medezeggenschapsreglement. Onderwerpen die daarbij in ieder geval aan de orde komen zijn:
- Tijdbeslag: vergadertijd, onderling beraad, scholing
- Ambtelijke ondersteuning
- Scholing en professionalisering
- Financiële ondersteuning en budget
- Juridische ondersteuning en eventuele inschakeling van interne en/of externe deskundigheid." (HBO)*

Er zijn geen expliciete afspraken over werkdruk van OR-leden gevonden, maar wel zes afspraken over vervanging van OR-leden, uitbreiding van hun uren-tal, of dat OR-werk niet mag lijden onder bezettingsproblemen. Dergelijke afspraken houden indirect verband met de kans op (te) hoge werkdruk voor OR-leden. Twee voorbeelden:

"De werkgever treft een vervangingsregeling voor de herbezetting van de door leden van de OR of PVT aan activiteiten in het kader van medezeggenschap bestede arbeidstijd." (Welzijn)

"Ook bij OR-leden is het van belang dat de uren die ze aan de OR besteden binnen het contract vallen en daarmee binnen de jaaruren. Indien OR leden meer uren nodig hebben dan zal het contract voor die uren voor een bepaalde duur opgehoogd moeten worden (of minder uren ingezet/beschikbaar voor hun reguliere functie)." (Fokus)

In twee cao's wordt het OR-werk in verband met toeslagen genoemd, zowel in gunstige als in ongunstige zin voor OR-leden.

"7.22 Derving Onregelmatigheidstoelagen (DO)

1 Wanneer je je (eigen) werk door bepaalde omstandigheden ten minste één volledige dienst niet kunt doen, kom je in aanmerking voor de vergoeding DO.

2 DO wordt uitgekeerd per uur.

3 Je hebt recht op DO in de volgende situaties: (...)

c Je neemt deel aan medezeggenschaps- of vakbondsactiviteiten en functiegerichte vak- en werkgroepen." (Prorail)

"De werknemer ontvangt geen roosterverschuivingstoelage als zijn rooster verschoven is vanwege een activiteit van een raad of commissie uit artikel 1 <COR en OR>." (Schiphol Nederland)

Vijf keer wordt er in de cao iets gezegd over communicatie van de OR met de achterban. Een voorbeeld:

"De OR krijgt de gelegenheid van zijn werkzaamheden aan de werknemers verslag te doen, overeenkomstig de door de OR gestelde regels." (Openbaar vervoer)

3.4 Bevoegdheden van de OR

De meeste bevoegdheden van de OR worden geregeld in twee artikelen van de WOR, namelijk art. 25 en 27. Een korte samenvatting van deze wetsartikelen:

- Artikel 25 WOR: regelt dat de OR *adviesrecht* heeft ten aanzien van een aantal *bedrijfseconomische aspecten*, waaronder de overdracht van zeggenschap van de onderneming of een onderdeel daarvan of een belangrijke wijziging in de organisatie van de onderneming.
- Artikel 27 WOR: regelt dat de OR *instemmingsrecht* heeft ten aanzien van een aantal *bedrijfsorganisatorische onderwerpen en personeelsaangelegenheden*, bijvoorbeeld een werktijd- of vakantieregeling.

Daarnaast kunnen partijen onderling afspreken dat bepaalde regelingen in overleg met de werkgever en een medezeggenschapsorgaan op bedrijfsniveau nader worden ingevuld. Het gaat dan meestal om de praktische invulling van bepaalde arbeidsvoorwaarden. Dit wordt ook wel delegatie genoemd, overdracht van bevoegdheden.

Tot slot kunnen, op grond van artikel 32 van de WOR, bij cao aan de OR verdere bevoegdheden dan in de wet genoemd worden toegekend. In het bijzonder is hier nagegaan of in de cao aandacht wordt besteed aan de rol van de OR bij maatschappelijke thema's als milieu, ongewenst gedrag, hybride werken en raden van toezicht/commissarissen.

Op een cao na bevatten alle onderzochte cao's afspraken over een of meer bevoegdheden van de OR (99% van de cao's; 99% van de werknemers). Tabel 3.4 laat zien om welke bevoegdheden het gaat.

Tabel 3.4 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over de bevoegdheden van de OR (n=105)

Type bevoegdheid	Aantal cao's	Percentage werknemers
Adviesrecht over de onderwerpen van art. 25 WOR	63	47
Instemmingsrecht over de onderwerpen van art. 27 WOR	103	99
Delegatie	35	54
Verdere bevoegdheden	54	52
Totaal	104^x	99

^x Het totaal is ongelijk aan de som van de afspraken omdat een cao meerdere afspraken kan hebben.

3.4.1 Adviesrecht

In 63 van de cao's (47% van de werknemers) staan een of meer afspraken die betrekking hebben op het adviesrecht van de OR over de onderwerpen van art. 25 WOR. Voor de sector industrie geldt dat alle 20 onderzochte cao's dergelijke afspraken hebben. De afspraak kan heel algemeen zijn geformuleerd:

"Op deze OR is artikel 25 WOR helemaal van toepassing." (Jeugdzorg)

Meestal worden de onderwerpen waarvoor adviesrecht geldt echter (ook) bij naam genoemd, al dan niet onder verwijzing naar art. 25 van de WOR. De meeste afspraken in de onderzochte cao's betreffen voornemens aangaande reorganisatie: het wijzigen, anders organiseren, verminderen of beëindigen van de werkzaamheden van een (deel van een) organisatie (art. 25 lid 1 sub c t/m e). Twee voorbeelden:

"In geval van een voorgenomen besluit van de werkgever tot reorganisatie vindt overleg met de OR plaats conform artikel 25 WOR." (Beroepsonderwijs en volwasseneducatie)

"In geval van een voornemen tot reorganisatie, inkrimping, fusie, beëindiging van de onderneming, wijziging van vestigingsplaats(en) van de onderneming of andere structurele wijzigingen of overdracht van de zeggenschap over de onderneming, is de werkgever verplicht daarover op een zodanig tijdstip advies in te winnen van de OR en overleg te voeren met de vakorganisatie, dat nog wezenlijk invloed op de beslissing kan worden uitgeoefend." (Openbaar vervoer)

Ook afspraken omtrent het adviesrecht bij het inschakelen van niet in dienst zijnde werknemers (uitzendkrachten, oproepcontractanten, personeel van derden) komen regelmatig voor. Een voorbeeld:

"Moeten we in een bedrijf(onderdeel) op grotere schaal gebruikmaken van ingehuurde arbeidskrachten, dan besluiten we hierover pas nadat de betrokken OR advies heeft uitgebracht." (Philips)

3.4.2 Instemmingsrecht

Bijna alle onderzochte cao's bevatten een of meer afspraken over het instemmingsrecht van de OR ten aanzien van de onderwerpen van art. 27 van de WOR. Veel afspraken hebben betrekking op de arbeids- en rusttijdenregeling of een vakantieregeling, bijvoorbeeld:

"De dagelijkse werktijden en rusttijden worden door de werkgever na redelijk overleg met en met instemming van de OR, PVT of Personeelsvergadering vastgesteld." (Timmerindustrie)

Nog wat voorbeelden van veel voorkomende onderwerpen:

"Voor een wijziging van het functiewaarderingssysteem zal de werkgever een instemmingsverzoek (WOR art. 27) bij de OR indienen." (Ikea)

"De ANWB zal bij voortduring haar beste zorg wijden aan de arbeidsomstandigheden, onder andere door: (...)
• het geven van voorlichting aan en het plegen van overleg met de OR inzake de in lid 1 genoemde onderwerpen;" (ANWB)

"De werkgever stelt in overleg met de OR jaarlijks het scholingsplan voor de instelling vast." (Gehandicaptenzorg)

"De werkgever heeft een beoordelingssysteem voor de functie van postbezorger vastgesteld in overleg met de medezeggenschap." (PostNL voor postbezorgers)

"De werkgever kan met instemming van de OR nadere regels vaststellen met betrekking tot het indienen en behandelen van klachten van de medewerker," (Universitaire medische centra)

3.4.3 Delegatie

In 35 cao's (54% van de werknemers) is sprake van delegatie van bevoegdheden aan de OR. In de sectoren bouw en overige dienstverlening worden dergelijke afspraken vaker aangetroffen dan in de andere sectoren. Bedrijfstakcao's bevatten vaker delegatie-afspraken dan ondernemingscao's (resp. 42 en 20%). De term 'delegatie' of 'delegeren' komt overigens maar weinig voor in de cao's. Een voorbeeld van een algemene afspraak:

"Deze cao delegeert bepaalde onderwerpen of de uitwerking daarvan aan de OR, zodat VodafoneZiggo en de OR hierover nadere afspraken kunnen maken in de VodafoneZiggo bedrijfsregelingen. Bedrijfsregelingen en individuele afspraken mogen nooit minder zijn dan wat in de cao is afgesproken." (VodafoneZiggo)

In twee cao's kan de verlenging van de referentieperiode behorend bij de gemiddeld 48-urige werkweek bij cao aan het medezeggenschapsorgaan worden gedelegeerd (Stichting Fokus Exploitatie en Informatie-, communicatie- en kantoortechologiebranche).

In de cao Technische groothandel kunnen werknemersorganisaties per geval hun bevoegdheid van lid 1 (ondernemingsregeling inzake arbeidsduur, werktijden en toeslagen) delegeren aan de OR of aan de PVT.

In de overige cao's wordt niet over delegeren gesproken, maar bijvoorbeeld over maatwerk of eigen bedrijfs-/ondernemingsregelingen. Voorbeelden:

"In een aantal cao-bepalingen staat dat de werkgever op ondernemingsniveau maatwerkafspraken kan maken of moet maken met instemming van de medezeggenschap. Het gaat om de volgende bepalingen: (...)" (Kinderopvang)

"In deze cao is op de volgende plaatsen aangegeven dat de werkgever met de OR een afwijkende regeling kan overeenkomen: 2.7.4 (beschikbaarheidsdienst), 5.5.3 (handgereedschap), 5.9.2 (reiskosten), 5.10.5 (reisure), 5.13.6 (verafgelegen werken), 5.17.2 (werkkleding) en 7.3.5 (personenlift)." (Bouw en Infra)

3.4.4 Verdere bevoegdheden

De helft van de onderzochte cao's bevat wel een of meer van de afspraken die in dit onderzoek onder verdere bevoegdheden zijn geschaard. Naast artikel 32 WOR gaat dit om actuele maatschappelijke thema's, om scholing en arbeidsomstandigheden en nog wat overige onderwerpen.

In twee cao's wordt artikel 32 WOR expliciet genoemd. Een voorbeeld:

"In het professioneel statuut worden naast bepalingen over professionaliteit afspraken gemaakt over extra bevoegdheden van de OR op het moment dat de WOR van toepassing wordt voor de medezeggenschap van het personeel in de mbo sector. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van artikel 32 van de WOR om bij collectieve arbeidsovereenkomst de OR verdere bevoegdheden toe te kennen." (Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie).

Hieronder volgt een opsomming met voorbeelden van verdere bevoegdheden voor de OR ten aanzien van een aantal actuele maatschappelijke thema's.

Milieu: vier cao's bevatten afspraken over de OR en het milieu. Voorbeeld:

"In het kader van het milieubeleid zal de werkgever regelmatig overleg voeren met de OR en informatie verschaffen aan de OR en vakverenigingen over voornemens op milieugebied en de uitvoering van deze voornemens." (Merck Sharp & Dohme)

Arbeidsmarkt: in vier cao's is aandacht voor (de krapte op) de arbeidsmarkt en de OR. Voorbeeld:

"Om een arbeidsmarkttoeslag te kunnen toekennen moet hiervoor een regeling tot stand zijn gekomen met instemming van de OR of PVT of bij het ontbreken ervan de personeelsvergadering." (Welzijn)

Ongewenst gedrag: 12 cao's benoemen de rol van de OR in het tegengaan van seksuele intimidatie en discriminatie. Voorbeeld:

"Cao-partijen bevelen aan om (...) in overleg tussen directie en OR te komen tot: benoeming van een (vrouwelijke) vertrouwenspersoon die geacht kan worden het vertrouwen van de werknemers te genieten, tot wie men zich kan richten bij onverhoopte gevallen van seksuele intimidatie voor advies en ondersteuning;" (Openbaar vervoer)

Gelijke kansen: in zeven cao's heeft de OR een rol i.v.m. gelijke kansen/beloning voor verschillende doelgroepen. Voorbeeld:

"De werkgever zal de grootst mogelijke aandacht besteden aan het scheppen van plaatsingsmogelijkheden voor doelgroepen die zijn oververtegenwoordigd aan de aanbodzijde van de arbeidsmarkt: met name voor oudere, jongere en gehandicapte werknemers. De werkgever zal hierover overleg voeren met de OR c.q. de PVT." (Timmerindustrie)

Hybride werken: in 12 cao's wordt de OR genoemd i.v.m. tijd- en plaats-onafhankelijk werken of thuiswerken. Voorbeeld:

"De uitwerking van het werken op afstand, het budget voor de inrichting thuis-werkplek en de thuiswerkvergoeding is opgenomen in met de OR overeengekomen regelingen." (De Volksbank)

Raad van Toezicht/commissarissen: in tien cao's (waarvan acht uit de sector zorg) zijn afspraken gemaakt over het adviesrecht van de OR bij benoeming/ontslag van toezichthouders/commissarissen⁴. Voorbeeld:

"Naast de bevoegdheden op grond van de WOR heeft de OR de volgende rechten:

- adviesrecht over een voorgenomen besluit tot benoeming van een lid van het bestuur respectievelijk de Raad van Toezicht (procedure conform art. 30 WOR);*
- adviesrecht over een tijdelijke voorziening tot waarneming van een functie in de directie of de Raad van Bestuur. Dit recht geldt niet voor vervanging wegens kortdurende afwezigheid (aanvullend op artikel 30 WOR);" (Ziekenhuizen)*

Gezien de toename van het aantal flexibele werknemers (zzp'ers, oproep- en invalkrachten, uitzendkrachten) is het interessant om na te gaan of cao's afspraken bevatten over het betrekken van flexwerkers bij het OR-werk. Hieromtrent is echter geen enkele bepaling aangetroffen.

De OR heeft op grond van artikel 27 WOR instemmingsrecht in geval van regelingen op het gebied van arbeidsomstandigheden en personeelsopleidingen. Nagegaan is in hoeverre in cao's extra aandacht is voor de (verdere) bevoegdheden van de OR inzake deze onderwerpen.

Scholing: in 17 cao's wordt de OR genoemd in het kader van opleidingsplannen, loopbaanmogelijkheden, employability en duurzame inzetbaarheid. Voorbeeld:

"OR zet actie duurzame inzetbaarheid op de agenda binnen de bedrijven. Zij stimuleert werknemers om alle beschikbare faciliteiten en middelen te gebruiken." (Productie- en leveringsbedrijven)

Arbidsomstandigheden: in 20 cao's wordt de OR genoemd in het kader van veiligheid, gezondheid, welzijn en werkdruk. Voorbeeld:

"De werkgever en de OR spannen zich in een actief preventiebeleid te voeren om het risico op psychische en fysieke belasting en werkdruk terug te dringen." (Gehandicaptenzorg)

Tot slot nog een paar andere onderwerpen waar in de cao aandacht is besteed aan de (nadere) bevoegdheden van de OR, onder vermelding van het aantal cao's en een voorbeeld:

- Dispensatie (11 cao's): "Het verzoek om dispensatie dient vergezeld te gaan van een positief advies van het medezeggenschapsorgaan of de meerderheid van het personeel als er geen medezeggenschapsorgaan is ingesteld." (Groen, grond en infrastructuur)*

⁴ Betreft de volgende cao's: Ziekenhuizen, Jeugdzorg, Welzijn, Gehandicaptenzorg, GGZ, Kinderopvang, Sanquin, VVT, Openbaar vervoer en Woondiensten. De rol van de OR t.a.v. uitvoerend bestuurders is geregeld in art. 30 WOR, de rol t.a.v. toezichthouders in BW 2:268, lid 5.

- Begroting (6 cao's): "De OR heeft er recht op de concept-begroting van de organisatie te bespreken." (Geestelijke gezondheidszorg)
- Pensioen (5 cao's): "De keuze waar men de pensioenregeling inkoopt dan wel onderbrengt is ook een zaak die binnen de onderneming door werkgever en medezeggenschap wordt bepaald conform de regels in de WOR en de Pensioenwet." (Uitgeverijbedrijf)
- Privacy (3 cao's): "De werkgever overlegt eerst met de medezeggenschap als de gegevensverstrekking aan derden nodig is voor communicatie aan groepen van medewerkers." (PostNL voor PostNL)
- Commissies (3 cao's): "De OR c.q. PVT stelt een Toetsingscommissie samen (i.v.m. bezwaar urenvermindering & waardebeoordeling en melding werkdruk)." (Contractcateringbranche)

3.5 Bescherming van (ex) OR-leden

Artikel 21 van de WOR regelt de bescherming van meerdere soorten OR-leden tijdens de loopbaan: OR-leden, ex- OR-leden, OR-kandidaten, leden van de OR-commissie en initiatiefnemers van de instelling van de OR. Ambtelijk secretarissen vallen ook onder deze bescherming.

Bescherming omtrent de *beëindiging* van de loopbaan van OR-leden is niet in de WOR geregeld. Artikelen 7:670 en 7:670a BW bieden uitkomst. Deze artikelen regelen de ontslagbescherming van meerdere soorten OR-leden: OR-leden, ex- OR-leden, OR-kandidaten, leden van de OR-commissie en ambtelijk secretarissen. Nagegaan is of ook in de cao's wordt gewezen op het recht op bescherming van OR-leden.

Tabel 3.5 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over de bescherming van OR-leden (n=105)

Type bescherming	Aantal cao's	Percentage werknemers
Bescherming tijdens loopbaan (art. 21 WOR)	9	12
Bescherming omtrent beëindiging loopbaan (art. 7:670 en a BW)	8	10
Beide vormen van bescherming	3	5
Ook ex-leden of commissieleden	4	2
Totaal	20*	27

* Het totaal is ongelijk aan de som van de afspraken omdat een cao meerdere afspraken kan hebben.

In 20 van de onderzochte cao's (27% van de werknemers) wordt iets gezegd over de bescherming van OR-leden, waarvan negen keer i.v.m. bescherming tijdens de loopbaan, acht keer bescherming tegen ontslag en drie keer beide vormen van bescherming. Van alle drie een voorbeeld:

"Werkgever ziet er op toe dat een medewerker noch wegens lidmaatschap van een OR, noch wegens de wijze van uitvoering daarvan wordt benadeeld in zijn positie als medewerker in de onderneming." (NXP)

"GVB kan de arbeidsovereenkomst niet opzeggen met een medewerker die: a. lid is van de OR of een bijbehorende commissie (zie artikel 15 van de Wet op ondernemingsraden); of b. secretaris is van de OR." (GVB)

6.5.1 Geen benadeling

Als de werknemer is gekozen als personeelsvertegenwoordiger in een orgaan van de onderneming, mag de werkgever hem vanwege het uitoefenen van die functie niet benadelen in zijn positie als werknemer.

Toelichting bij 6.5.1

Het gaat hierbij niet alleen om ontslag, maar ook om nadelige invloed op de beloning en promotiemogelijkheden.” (Metalektro)

In drie van deze cao's gaat het om een indirecte aanduiding van de bescherming van OR-leden, namelijk via de rechtsbescherming van vakbondskaderleden:

*“Kaderleden van de vakbond hebben volgens deze cao dezelfde rechtsbescherming als de leden van de OR volgens de WOR.”
(Particuliere beveiliging)*

In vier van de cao's worden ook ex-OR-leden, kandidaat-leden en commissieleden genoemd:

“Opzegging als bedoeld in het tweede lid, kan niet geschieden wegens de omstandigheid dat de ambtenaar geplaatst is op een kandidatenlijst als bedoeld in artikel 9 van de WOR, noch vanwege het lidmaatschap of het korter dan twee jaar geleden beëindigde lidmaatschap van de ambtenaar van de OR of van een commissie van die raad.” (Politie)

3.6 Taakverdeling tussen de OR en de vakbondsvertegenwoordiging

De meeste cao's kiezen voor een indirecte taakverdeling tussen medezeggenschapsorganen en vakbonden. Dit wil zeggen dat de taken/bevoegdheden/rechten/plichten van beide vormen van werknemersvertegenwoordiging in verschillende cao-artikelen worden beschreven en niet aan elkaar gerelateerd. In 18 cao's (13% van de werknemers) zijn passages aangetroffen waarin wel expliciet wordt aangegeven welke onderwerpen met welk orgaan zullen worden besproken. Enkele voorbeelden:

“In de inleidingen van de hoofdstukken is ten aanzien van de bepalingen waarvoor de werkgever bevoegd is, aangegeven met wie overlegd zal worden: OR of vakbonden.” (Provinciale sector)

“De werkgever bespreekt met de medezeggenschap vooral de bedrijfsorganisatorische en bedrijfseconomische aspecten. Bij de vakorganisaties komen vooral de onderwerpen die te maken hebben met ingrijpende gevolgen voor de werkgelegenheid en de materiële arbeidsvoorwaarden aan de orde.” (PostNL voor PostNL)

“Over aanpassingen in de werktijdenregeling waarbij een belangrijk aantal werknemers is betrokken, zal Fokus overleg plegen met de OR. Over de jaarurensystematiek zal overleg worden gepleegd met de vakorganisaties.” (Fokus)

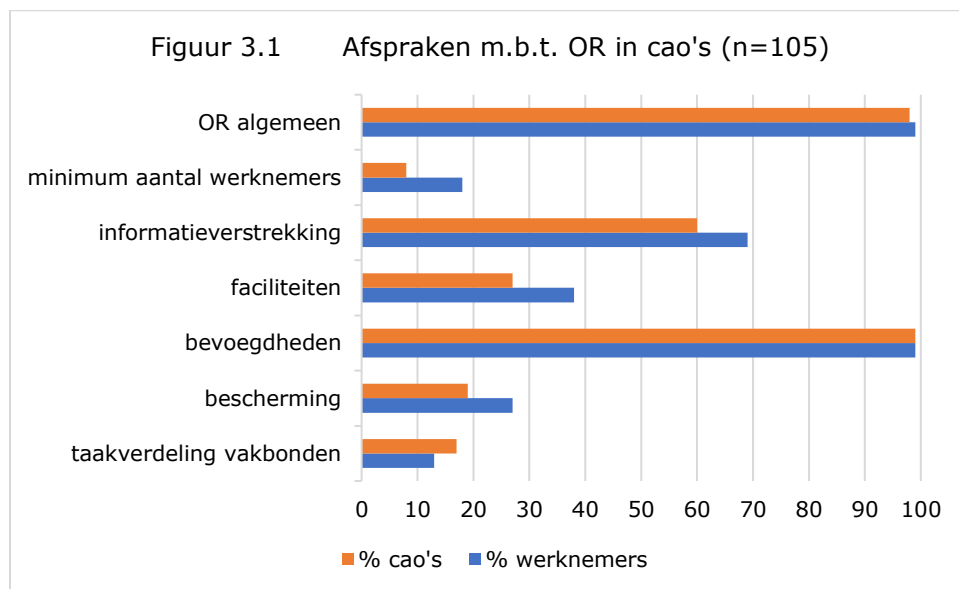
“Alleen bij uitzondering, in bijzondere situaties, zal overleg over collectieve zaken tussen de werkgever en de vakvereniging plaatsvinden. Zaken waarover ingevolge de WOR overleg wordt gevoerd met de OR, blijven voor verantwoordelijkheid van de OR, die zaken zijn derhalve in principe geen onderwerp van overleg tussen werkgever en de vakvereniging.” (Openbaar vervoer)

“De KLM verbindt zich geen beslissing te nemen ter zake van overtolligheid van cabinepersoneel dan na overleg met de Vakbond van Nederlands Cabinepersoneel (VNC). Onverkort de wettelijke rechten van de OR, zal in

eerste instantie de VNC hierin als het advies-uitbrengend orgaan worden beschouwd.” (KLM Cabinepersoneel)

3.7 Resultaten OR samengevat

In onderstaande figuur worden de belangrijkste resultaten m.b.t. afspraken over de OR samengevat.

De term OR komt in bijna alle cao's wel een keer voor. In 8% van de cao's wordt afgeweken van het minimum aantal werknemers (50) voor de instelling van een OR. Wat betreft de afspraken m.b.t. OR-werk zijn, in afnemende volgorde, de volgende resultaten gevonden:

Bijna alle cao's bevatten afspraken over bevoegdheden van de OR, m.n. het instemmingsrecht. Informatieverstrekking komt in 60% van de cao's aan de orde, waarbij het vooral gaat om informatie over personeels- en sociaal beleid. In 27% van de cao's zijn afspraken gemaakt over faciliteiten voor het OR-werk, verlof is de meest voorkomende faciliteit. De bescherming van OR-leden tegen benadeling tijdens hun loopbaan en tegen ontslag komt in 19% van de cao's aan de orde. In 17% van de cao's tenslotte wordt iets gezegd over de taakverdeling tussen de OR en de vakbonden.

4 Personeelsvertegenwoordiging / Personeelsvergadering

De medezeggenschapsorganen OR, PVT en PV zijn aan elkaar gerelateerd, de gekozen vorm is afhankelijk van het aantal werknemers in de onderneming. Van alle 103 cao's in dit onderzoek waar sprake is van WOR/OR, is in 47 cao's ook sprake van PVT, en van die 47 is weer in 20 cao's ook sprake van PV.

Tabel 4.1 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over OR, PVT en PV (n=105)

Type medezeggenschapsorgaan	Aantal cao's	Percentage werknemers
OR/WOR	103	99
PVT	47	74
PV	20	26

De 47 cao's hebben betrekking op 74% van de werknemers, hetgeen erop duidt dat het om relatief grote cao's gaat. Het blijkt inderdaad alleen bedrijfstakcao's te betreffen, en deze cao's omvatten veel meer werknemers dan ondernemingscao's. De cao's met PVT's komen naar verhouding vooral vaak voor in de sectoren landbouw, bouw en handel en horeca. De cao's waar ook nog sprake is van PV's komen relatief vaak in de bouw voor.

In de artikelen 35b t/m 35d van de WOR, 'De medezeggenschap in kleine ondernemingen', is de instelling van een PVT cq. het organiseren van een PV geregeld en wordt onder verwijzing naar artikelen betreffende de rechten van de OR aangegeven wat de rechten van de PVT/PV zijn ten aanzien van informatieverstrekking, facilitering, bevoegdheden en bescherming.

4.1 Instelling PVT/ organisatie PV

De instelling van een personeelsvertegenwoordiging is geregeld in twee WOR-artikelen, namelijk:

- Artikel 35c WOR: ondernemingen met 10 tot 50 werknemers zijn verplicht tot de instelling van een PVT, als de meerderheid van de werknemers daar om vraagt.
- Artikel 35d WOR: de ondernemer mag óók een PVT instellen bij minder dan 10 werknemers.

Bij het organiseren van een personeelsvergadering biedt één artikel uit de WOR de richtlijnen, namelijk:

- Art. 35b lid 1 WOR: ondernemingen met meer dan 10 en minder dan 50 werknemers en zonder OR of PVT moeten minstens twee keer per jaar een personeelsvergadering houden; tevens op verzoek van minstens een kwart van het personeel.

Tabel 4.2 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over minimum aantal werknemers voor instelling PVT /organiseren PV (n=105)

Minimum aantal werknemers	Aantal cao's	Percentage werknemers
Personeelsvertegenwoordiging		
25 werknemers	2	1
Andere afspraak	1	3
Personeelsvergadering		
1 werknemer	1	<1
Totaal	4	4

De cao's van Zwembaden en van Recreatie bevatten beide de volgende passage:

"De werkgever van een bedrijf met ten minste 25 werknemers is verplicht een Personeelsvertegenwoordiging in te stellen conform het gestelde in de WOR."

De cao van de Bouw bevat de volgende afspraak over de instelling van een PVT:

- "• Ziet het ernaar uit dat een bouwcombinatie langer dan een jaar zal bestaan? Dan wordt binnen die combinatie een vertegenwoordigend overleg ingesteld.*
- Het vertegenwoordigend overleg bespreekt onderwerpen die te maken hebben met veiligheid en gezondheid. Daarbij worden ook de arbeidstijden betrokken."* (Bouw en Infra)

Tot slot een afspraak die kan worden opgevat als het houden van een PV bij een werknemersaantal van 1 tot 10 werknemers:

"Medezeggenschap
1. Afwijken van cao-bepalingen
Daar waar de cao de mogelijkheid aangeeft kan, afhankelijk van de grootte van de onderneming, alleen worden afgeweken van de cao onder de volgende voorwaarden:
- 1 tot 10 werknemers:
In ondernemingen met minder dan 10 werknemers kan de werkgever alleen afwijken van de cao na hierover overeenstemming te hebben bereikt met de meerderheid van het personeel. (...)"
(Interieurbouw en meubelindustrie)

4.2 Informatieverstrekking aan de PVT/PV

Zes cao's (10% van de werknemers) bevatten afspraken over informatieverstrekking aan de PVT. Twee daarvan hebben tevens afspraken over informatieverstrekking aan de PV. Onderwerpen die worden genoemd zijn o.a. opvulling vacatures, loopbaanbudget, IKB en veiligheid.

Tabel 4.3 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over informatieverstrekking aan PVT en PV (n=105)

Informatieverstrekking	Aantal cao's	Percentage werknemers
Personeelsvertegenwoordiging	6	10
Personeelsvergadering	2	1
Totaal	6	10

In de meeste gevallen wordt de PVT (en eventueel de PV) in een adem genoemd met de OR. Een voorbeeld:

"De werkgever verstrekt in het kader van het reguliere overleg met OR, PVT of personeelsvergadering informatie over het ontstaan van en de opvulling van vacatures." (Timmerindustrie)

4.3 Facilitering van PVT-werk

Zes cao's (5% van de werknemers) bevatten afspraken over facilitering van PVT-werk (facilitering PV-werk is niet van toepassing). Faciliteiten die worden geboden betreffen verlof, vervanging, scholing, voorzieningen, secretaris en advies vragen aan deskundigen.

Tabel 4.4 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over facilitering van PVT-werk (n=105)

Facilitering	Aantal cao's	Percentage werknemers
Personeelsvertegenwoordiging	6	5
Personeelsvergadering	n.v.t.	

In de cao Contractcateringbranche heeft de PVT recht op dezelfde faciliteiten als de OR:

"Daar waar sprake is van een personeelsvertegenwoordiging heeft dit orgaan en de afzonderlijke werknemers die deel uitmaken van dit orgaan, dezelfde rechten en faciliteiten als een ondernemingsraad respectievelijk leden van een ondernemingsraad." (Contractcateringbranche)

4.4 Bevoegdheden van de PVT/PV

In 40 cao's (53% van de werknemers) staan afspraken over de bevoegdheden van de PVT. De afspraken betreffen in alle gevallen het instemmingsrecht (art. 27 WOR) en in zeven cao's ook het adviesrecht (art. 25 WOR). In 12 cao's zijn tevens afspraken over de bevoegdheden van de PV aangetroffen. Bij de PV gaat het alleen om instemmingsrecht.

Tabel 4.5 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over bevoegdheden van PVT en PV (n=105)

Bevoegdheden	Aantal cao's	Percentage werknemers
Personeelsvertegenwoordiging	40	53
Adviesrecht	7	5
Instemmingsrecht	40	53
Personeelsvergadering	12	14
Totaal	40	53

Achtereenvolgens voorbeelden van adviesrecht PVT, instemmingsrecht PVT en instemmingsrecht PV:

"Besluit de werkgever tot een reorganisatie die leidt tot een belangrijke wijziging in de werksituatie van de medewerkers? Of die leidt tot ontslag van één of meer medewerkers? Dan heeft de PVT het recht om advies te geven over het plan voor de reorganisatie. Het gaat hier om een adviesrecht zoals bedoeld in artikel 25 van de WOR." (Kinderopvang)

"Het vakantiejaar is gelijk aan een kalenderjaar, tenzij in overleg met de OR of de PVT een andere periode wordt vastgesteld." (Reisbranche)

"Je werkgever kan een maatwerkregeling overeenkomen als bedoeld in artikel 14 van de Arbeidsomstandighedenwet. Bij ontbreken van een formeel medezeggenschapsorgaan dient overeenstemming met de personeelsvergadering schriftelijk te zijn vastgelegd." (Horeca)

4.5 Bescherming van PVT-leden

Drie cao's bevatten afspraken over bescherming van PVT-leden, waarvan twee keer tegen benadeling tijdens de loopbaan en een keer omtrent beëindiging loopbaan.

Tabel 4.6 Aantal cao's en percentage werknemers met afspraken over bescherming van PVT-leden (n=105)

Bescherming	Aantal cao's	Percentage werknemers
Personeelsvertegenwoordiging	3	1
Tijdens loopbaan	2	
Ontslagbescherming	1	
Personeelsvergadering	n.v.t.	

Respectievelijk een voorbeeld van bescherming tijdens loopbaan en tegen ontslag:

"Rechtsbescherming

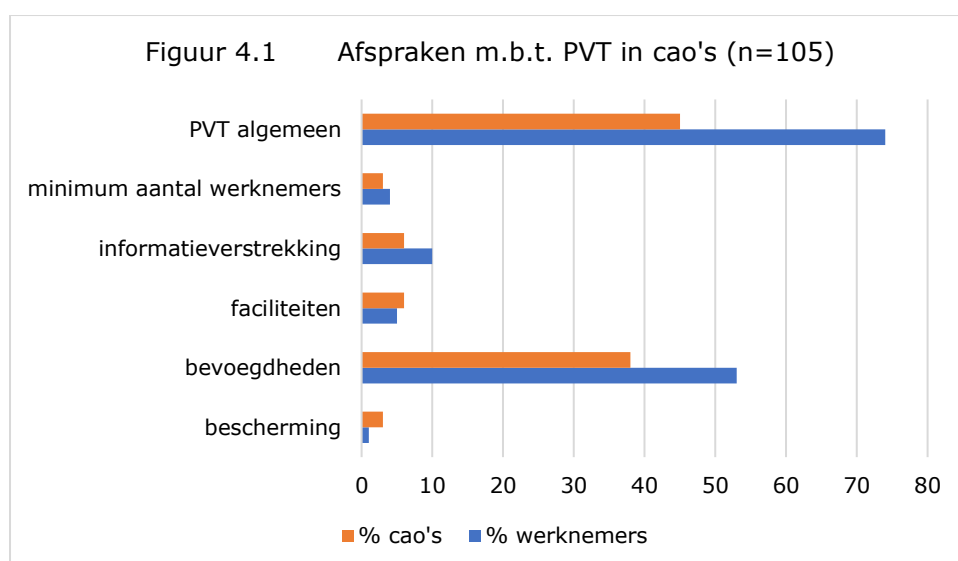
Werknemers die het initiatief nemen of hebben genomen tot het instellen van een PVT hebben wettelijke rechtsbescherming (zie artikel 35c lid 3 en artikel 21 lid 1 WOR)." (Interieurbouw en meubelindustrie)

"De werkgever kan de arbeidsovereenkomst niet opzeggen met de werknemer die lid is van:

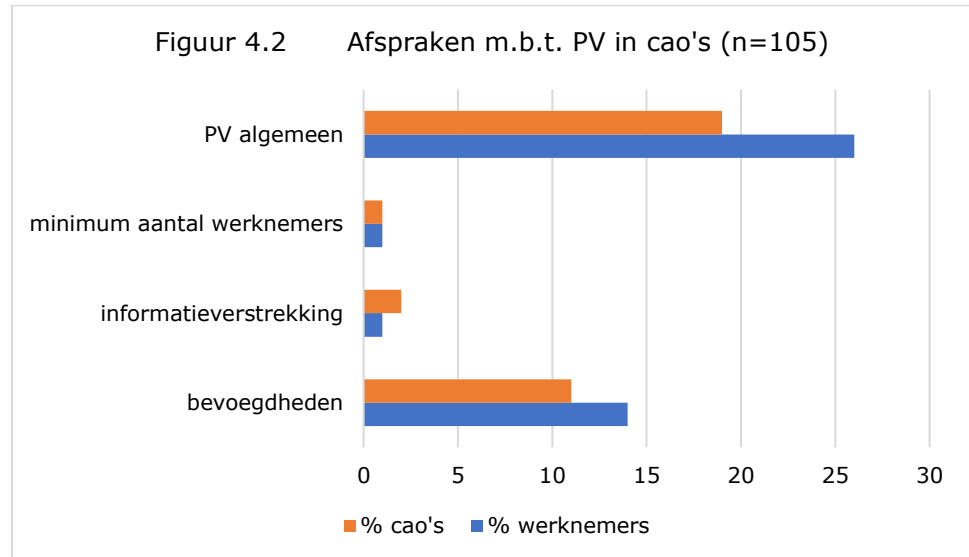
1°. een ondernemingsraad, een centrale ondernemingsraad, een groepsondernemingsraad, een vaste commissie van die raden of van een onderdeelcommissie van de ondernemingsraad, of van een personeelsvertegenwoordiging;" (Zoetwarenindustrie)

4.6 Resultaten PVT/PV samengevat

In figuur 4.1 zijn de belangrijkste resultaten met betrekking tot de PVT samengevat. In 45% van de cao's is sprake van een PVT. Een afwijkende afspraak ten aanzien van het minimum aantal werknemers voor instelling van een PVT is in 3% van de cao's aangetroffen. De meeste afspraken over de PVT betreffen de bevoegdheden (38% van de cao's), en dit gaat in de meeste gevallen alleen om instemmingsrecht.

In figuur 4.2 is te zien dat in 19% van de cao's naast afspraken over OR en PVT ook sprake is van PV. In 11% van de cao's wordt iets over de bevoegdheden van de PV gemeld.

Bijlage 1 Onderzochte cao's

cao nr	naam	sbi	sector	werknemers	ingangsdatum	expiratie datum
landbouw en visserij						
725	GROEN, GROND EN INFRASTRUCTUUR	16	Markt	24600	1-1-2022	1-1-2024
1869	GLASTUINBOUW	11	Markt	37800	1-1-2023	1-1-2024
1944	OPEN TEELTEN	11	Markt	46100	1-3-2023	1-7-2024
industrie						
15	PHILIPS	260	Markt	10100	1-11-2020	1-1-2023
51	TIMMERINDUSTRIE	162	Markt	11900	1-12-2021	1-3-2024
359	ZOETWARENINDUSTRIE	108	Markt	7900	1-1-2021	1-1-2023
487	METALEKTRO	240	Markt	159300	1-12-2022	1-6-2024
488	METALEKTRO VOOR HET HOGER PERSONEEL (HP)	240	Markt	37100	1-12-2022	1-6-2024
526	INTERIEURBOUW EN MEUBELINDUSTRIE	310	Markt	16800	1-1-2022	1-1-2024
662	HEINEKEN NEDERLAND	110	Markt	1500	1-1-2022	1-1-2024
822	M&T CARROSSERIEBEDRIJF	292	Markt	18100	1-10-2021	1-4-2024
824	M&T METAALBEWERKINGSBEDRIJF	256	Markt	147900	1-10-2021	1-4-2024
857	MERCK SHARP & DOHME	211	Markt	4000	1-1-2023	1-1-2025
1287	GRAFIMEDIA	181	Markt	16900	1-1-2022	1-4-2024
1345	SOCIALE WERKVOORZIENING	329	Markt	70000	1-1-2021	1-1-2026
1496	BAKKERSBEDRIJF	107	Markt	40400	1-6-2021	1-6-2023
1709	TATA STEEL	241	Markt	9000	1-4-2022	1-10-2023
2535	MODE- INTERIEUR- TAPIJT- EN TEXTIELINDUSTRIE	131	Markt	12700	1-1-2022	1-1-2023
2861	NXP SEMICONDUCTORS NETHERLANDS	261	Markt	2100	1-9-2020	1-11-2022
3313	NETWERKBEDRIJVEN	351	Markt	15800	1-1-2023	1-1-2024
3335	PRODUCTIE- EN LEVERINGSBEDRIJVEN	351	Markt	8700	1-5-2022	1-7-2023
3707	DSM NL SERVICES B.V.	201	Markt	2800	1-4-2022	1-10-2023
4059	SIGNIFY	274	Markt	2000	1-9-2020	1-7-2022
bouwnijverheid						
10	BOUW EN INFRA	410	Markt	117700	1-1-2023	1-1-2024
759	SCHILDERS-, AFWERKINGS- EN GLASZETBEDRIJF IN NEDERLAND	433	Markt	15700	1-10-2021	1-11-2025
2161	PRORAIL	421	Markt	4800	1-1-2023	1-7-2024
2297	M&T TECHNISCH INSTALLATIEBEDRIJF handel en horeca	432	Markt	138300	1-10-2021	1-4-2024
26	VLEESSECTOR	463	Markt	11000	1-3-2022	1-3-2024
50	APOTHEKEN	477	Markt	22800	1-7-2021	1-7-2024

cao nr	naam	sbi	sector	werk-nemers	ingangs-datum	expiratie-datum
52	BIJENKORF	471	Markt	2300	1-7-2021	1-7-2022
182	HORECA- EN AANVERWANTE BEDRIJF	560	Markt	347000	1-1-2022	1-1-2024
316	LEVENS MIDDELENBEDRIJF	472	Markt	129500	1-7-2020	1-7-2023
448	ALBERT HEIJN BV VOOR HET PERSONEEL VAN LOGISTICS	463	Markt	2700	15-4-2021	15-4-2023
533	LEVENS MIDDELEN, GROOTWINKELBEDRIJVEN VGL	472	Markt	228600	1-7-2020	1-7-2023
559	IKEA NEDERLAND B.V. EN INTER IKEA SYSTEMS B.V.	475	Markt	7000	1-10-2022	1-10-2023
650	GROENTEN EN FRUIT, GROOTHANDEL IN	463	Markt	20500	1-1-2023	1-7-2024
727	RETAIL NON-FOOD	477	Markt	179200	1-1-2023	1-1-2024
730	TECHNISCHE GROOTHANDEL	464	Markt	41000	1-10-2022	1-10-2023
748	SLAGERSBEDRIJF	472	Markt	17100	1-3-2022	1-3-2024
750	CONTRACTCATERINGBRANCHE	562	Markt	16600	1-4-2022	1-4-2024
791	TEXTIELGOEDEREN EN AANVERWANTE ARTIKELEN, GROOTHANDEL IN	464	Markt	12000	1-7-2021	1-7-2023
823	MOTORVOERTUIGENBEDRIJF EN TWEEWIELERBEDRIJF	452	Markt	76500	1-4-2022	1-11-2023
884	KANTOORVAKHANDEL	476	Markt	12000	1-10-2021	1-10-2023
1165	RECREATIE	552	Markt	18800	1-1-2022	1-1-2024
1285	TANKSTATIONS EN WASBEDRIJVEN	473	Markt	16800	1-1-2022	1-1-2024
1296	INFORMATIE-, COMMUNICATIE- EN KANTOORTECHNOLOGIE BRANCHE (ICK)	466	Markt	8000	1-1-2022	1-1-2023
1639	DOE-HET-ZELFBRANCHE	475	Markt	22100	1-1-2022	1-1-2024
	vervoer en communicatie					
21	BEROEPSGOEDERENVERVOER OVER DE WEG EN DE VERHUUR VAN MOBIELE KRANEN	494	Markt	159700	1-1-2023	1-1-2024
72	KLM GRONDPERSONEEL	511	Markt	13900	1-6-2019	1-3-2022
163	OPENBAAR VERVOER	493	Markt	12600	1-7-2021	1-1-2023
242	SCHIPHOL NEDERLAND	522	Markt	2100	1-4-2023	1-10-2024
603	NS (NEDERLANDSE SPOORWEGEN)	491	Markt	16900	1-10-2017	1-4-2020
679	ZORGVERVOER EN TAXI	493	Markt	25900	1-1-2023	1-7-2024
914	KLM CABINEPERSONEEL	522	Markt	9600	1-6-2019	1-3-2022
929	DHL PARCEL e-COMMERCE	494	Markt	5000	1-1-2020	1-1-2023
1521	POSTNL (VOOR POSTNL)	531	Markt	18000	1-4-2022	1-4-2024
1540	KPN	611	Markt	10300	1-1-2023	1-1-2024
1915	DHL LOGISTICS NEDERLAND	494	Markt	2700	1-4-2017	1-4-2019
2025	POSTNL (VOOR POSTBEZORGERS)	531	Markt	17900	1-10-2021	1-1-2024

cao nr	naam	sbi	sector	werknemers	ingangsdatum	expiratie datum
2881	GVB	493	Markt	3800	1-1-2019	1-1-2020
3798	UITGEVERIJBEDRIJF	581	Markt	10900	1-1-2022	1-1-2024
4061	VODAFONEZIGGO	610	Markt	6600	1-1-2022	1-1-2024
4161	FEDEX	494	Markt	3000	1-10-2022	1-6-2024
zakelijke dienstverlening						
144	ROYAL FLORAHOLLAND	829	Markt	2800	1-7-2021	1-1-2023
243	HOVENIERSBEDRIJF IN NEDERLAND	813	Markt	15600	1-7-2021	1-7-2023
365	ANWB	799	Markt	2600	1-4-2022	1-4-2024
392	ARCADIS	711	Markt	2300	1-4-2021	1-10-2022
433	SCHOONMAAK- EN GLAZENWASSERSBEDRIJF	812	Markt	121300	1-1-2022	1-7-2024
496	PARTICULIERE BEVEILIGING	801	Markt	23900	1-7-2018	1-7-2023
637	VERZEKERINGSBEDRIJF	651	Markt	13000	1-1-2022	1-1-2024
833	WOONDIENSTEN	682	Markt	24000	1-1-2022	1-1-2024
924	REISBRANCHE	791	Markt	8700	1-7-2022	1-7-2024
1027	DE VOLKSBANK	641	Markt	3300	1-1-2021	1-1-2023
1183	APG GROEP	642	Markt	2800	1-1-2023	1-7-2024
1475	STICHTING WAGENINGEN RESEARCH	721	Markt	3600	1-4-2022	1-4-2023
1512	ACHMEA B.V.	643	Markt	11100	1-12-2021	1-12-2023
1606	RABOBANK	641	Markt	25000	1-1-2023	1-7-2024
1633	ABN-AMRO	641	Markt	16000	1-7-2022	1-7-2024
1635	ING-BANK	641	Markt	15000	1-1-2021	1-1-2023
2988	AEGON NEDERLAND N.V.	651	Markt	3500	1-7-2022	1-7-2024
3355	NN	651	Markt	8000	1-1-2021	1-1-2024
3826	RANDSTAD Groep Nederland	642	Markt	4400	1-1-2023	1-7-2024
3981	ASR NEDERLAND	651	Markt	4000	1-1-2021	1-1-2023
overige dienstverlening						
156	ZIEKENHUIZEN	861	Zorg	213000	1-7-2021	1-2-2023
170	FOKUS EXPLOITATIE, STICHTING	872	Zorg	2600	1-1-2022	1-1-2023
234	JEUGDZORG	879	Zorg	27500	1-1-2021	1-1-2024
301	SOCIAAL WERK, WELZIJN EN MAATSCHAPPELIJKE DIENSTVERLENING	889	Zorg	54600	1-7-2021	1-7-2023
317	GEHANDICAPTENZORG	872	Zorg	180100	1-10-2021	1-2-2024
625	HOGER BEROEPSONDERWIJS	854	Overheid	56600	1-4-2022	1-4-2023
721	HUISARTSENZORG	862	Zorg	36500	1-1-2022	1-1-2024
1022	MBO (MIDDELBAAR BEROEPSONDERWIJS EN VOLWASSENENEDUCATIE)	853	Overheid	60100	1-5-2022	1-6-2023
1353	SOCIALE VERZEKERINGSBANK	843	Overheid	3700	1-1-2022	1-1-2023
1536	NEDERLANDSE UNIVERSITEITEN	854	Overheid	67900	1-4-2022	1-4-2023

cao nr	naam	sbi	sector	werknemers	ingangsdatum	expiratie datum
1574	GEESTELIJKE GEZONDHEIDSZORG (GGZ)	862	Zorg	85800	1-12-2021	1-1-2025
1612	KINDEROPVANG VOOR KINDERCENTRA EN GASTOUDERBUREAUS	889	Zorg	104300	1-1-2023	1-7-2024
1618	UNIVERSITAIR MEDISCHE CENTRA	861	Zorg	77300	1-1-2022	1-1-2024
1630	GEMEENTEN	841	Overheid	163400	1-1-2023	1-1-2024
1636	POLITIE-PERSONEEL	842	Overheid	64300	1-1-2021	1-1-2022
1637	PROVINCIES	841	Overheid	11900	1-1-2022	1-1-2024
1646	RIJK	841	Overheid	139100	1-4-2022	1-7-2024
1849	UITVOERINGSINSTITUUT WERKNEMERSVERZEKERINGEN (UWV)	843	Overheid	20900	1-1-2022	1-1-2023
2551	SANQUIN BLOEDVOORZIENING	869	Zorg	2100	1-1-2021	1-1-2023
2948	VERPLEEG-, VERZORGINGSHUIZEN EN THUISZORG EN JEUGDGEZONDHEIDSZORG	871	Zorg	463000	1-1-2022	1-1-2024
3768	UITVAARTBRANCHE	960	Markt	8800	1-3-2022	1-3-2024
3855	ZWEMBADEN	931	Markt	8500	1-1-2023	1-10-2024

Bijlage II Resultaten naar economische sector

Medezeggenschap - aantal cao's met afspraken (n=105)

Sector (tussen haken aantal onderzochte cao's per sector)	Medezeggenschap (mz-orgaan) in cao	Belang medezeggenschap
Landbouw (3)	3	-
Industrie (20)	14	7
Bouw (4)	3	1
Handel & horeca (20)	12	3
Vervoer & communicatie (16)	12	2
Zakelijke dienstverlening (20)	13	3
Overige dienstverlening (22)	19	9
• Overheid (6)	4	-
• Onderwijs (3)	3	1
• Zorg (11)	10	7
• Overige (2)	2	1
Totaal	76/105	25/105

Ondernemingsraad - aantal cao's met afspraken (n=105)

Sector	Instelling OR bij < 50 wn's	Info OR algemene zaken	Info OR pers./ soc. beleid	Info OR specifieke zaken
Landbouw (3)	-	-	2	2
Industrie (20)	-	6	11	6
Bouw (4)	-	1	2	2
Handel & horeca (20)	-	2	6	3
Vervoer & communicatie (16)	-	1	6	3
Zakelijke dienstverlening (20)	1	1	10	6
Overige dienstverlening (22)	7	1	11	6
• Overheid (6)	1	1	2	3
• Onderwijs (3)	-	-	1	2
• Zorg (11)	6	-	7	-
• Overige (2)	-	-	1	1
Totaal	8/105	12/105	48/105	28/105

vervolg Ondernemingsraad - aantal cao's met afspraken (n=105)

Sector	Verlof OR- werk	Verlof OR- scholing	(kantoor) voorzieningen OR	Ambtelijk secretaris OR
Landbouw (3)	-	-	-	-
Industrie (20)	1	3	1	1
Bouw (4)	1	0	-	-
Handel & horeca (20)	2	0	-	-
Vervoer & communicatie (16)	2	1	-	-
Zakelijke dienstverlening (20)	1	1	1	-
Overige dienstverlening (22)	13	5	2	6
• Overheid (6)	3	-	-	-
• Onderwijs (3)	2	1	1	1
• Zorg (11)	8	4	1	5
• Overige (2)	-	-	-	-
Totaal	20/105	10/105	4/105	7/105

Sector	Adviesrecht OR	Instemmings- recht OR	Delegatie OR	Bescherming OR-leden
Landbouw (3)	2	3	-	-
Industrie (20)	20	20	7	10
Bouw (4)	2	4	2	1
Handel & horeca (20)	7	19	4	2
Vervoer & communicatie (16)	9	16	5	4
Zakelijke dienstverlening (20)	9	19	4	1
Overige dienstverlening (22)	14	22	13	2
• Overheid (6)	2	6	2	1
• Onderwijs (3)	3	3	1	-
• Zorg (11)	7	11	9	1
• Overige (2)	2	2	1	-
Totaal	63/105	103/105	35/105	20/105

Personeelsvertegenwoordiging / Personeelsvergadering
- aantal cao's met afspraken (n=105)

Sector	PVT in cao	Bevoegdheden PVT	PV in cao	Bevoegdheden PV
Landbouw (3)	3	3	-	-
Industrie (20)	8	7	5	3
Bouw (4)	3	3	3	2
Handel & horeca (20)	15	11	6	2
Vervoer & communicatie (16)	3	3	-	-
Zakelijke dienstverlening (20)	5	5	1	1
Overige dienstverlening (22)	10	8	5	4
• Overheid (6)	1	-	-	-
• Onderwijs (3)	-	-	-	-
• Zorg (11)	7	6	3	2
• Overige (2)	2	2	2	2
Totaal	47/105	40/105	20/105	12/105

Bijlage III Resultaten naar soort cao

Medezeggenschap - aantal cao's met afspraken (n=105)

Soort cao (tussen haken aantal onderzochte cao's per soort)	Medezeggenschap (mz-orgaan) in cao	Belang medezeggenschap
Ondernemings-cao (41)	26	8
Bedrijfstak-cao (64)	50	17
Totaal	76/105	25/105

Ondernemingsraad - aantal cao's met afspraken (n=105)

Soort cao	Instelling OR bij < 50 wn's	Info OR algemene zaken	Info OR personeel/ sociaal beleid	Info OR specifieke zaken
Ondernemings-cao (41)	-	3	22	10
Bedrijfstak-cao (64)	8	9	26	18
Totaal	8/105	12/105	48/105	28/105

Soort cao	Verlof OR- werk	Verlof OR- scholing	(kantoor) voorzieningen OR	Ambtelijk secretaris OR
Ondernemings-cao (41)	7	2	2	1
Bedrijfstak-cao (64)	13	8	2	6
Totaal	20/105	10/105	4/105	7/105

Soort cao	Adviesrecht OR	Instemmings recht OR	Delegatie OR	Bescherming OR-leden
Ondernemings-cao (41)	24	40	8	8
Bedrijfstak-cao (64)	39	63	27	12
Totaal	63/105	103/105	35/105	20/105

**Personeelsvertegenwoordiging / Personeelsvergadering
- aantal cao's met afspraken (n=105)**

Soort cao	PVT in cao	Bevoegdheden PVT	PV in cao	Bevoegdheden PV
Ondernemings-cao (41)	-	-	-	-
Bedrijfstak-cao (64)	47	40	20	12
Totaal	47/105	40/105	20/105	12/105